

VERSENYKÉPESSÉG ÉS INNOVÁCIÓ A KKV-K SZEREPE A VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉSÉBEN

Vajda Andrea

Összefoglalás

A versenyképesség és az innováció a közgazdaságtudomány kulcsfogalmai, de definiálásuk nehéz és sok tekintetben vitatható. A versenyképességet számos szerző elemezte, mely szerzők egyetértenek abban, hogy egyetemesen elfogadható meghatározás máig sincs. A világban ma már globális versenyről beszélhetünk. Napjainkban ebben a versenyben a tartós vállalati versenyelőnyök többsége az innovációs készségből, a tudásteremtésből és tudástranszferből ered. Tanulmányomnak fontos része Magyarország versenyképességének bemutatása a WEF 12 pillérének megfelelően a változások trendjének bemutatásával. A tendenciát tekintve 2007 és 2017 között helyezéseink általában romlóak, biztató változások csak az utóbbi években vannak. A humán erőforrás minőségi fejlesztése nélkülözhetetlen a sikerhez. Magyarország csak a tudásalapú társadalom fejlődési pályáján lehet sikeres.

Kulcsszavak: versenyképesség, kutatás, innováció, humán erőforrás, tudás

JEL: 032

**COMPETITIVENESS AND INNOVATION
THE ROLE OF SMES
IN INCREASING COMPETITIVENESS**

Abstract

Competitiveness and innovation are key concepts in economics, but their definition is difficult and in many ways controversial. Competitiveness has been analysed by many authors who agree that a universally accepted definition is not yet available. Competition has grown global by nowadays. Companies may have sustained competitive advantage through capability to innovate, knowledge creation and knowledge-transfer. An important part of this dissertation is the analysis of the changing trends and the competitiveness of Hungary on the basis of the 12 pillars of WEF. The tendency between 2007 and 2017 is deteriorating in general; positive changes can only be detected in recent years. The development of human resources is essential for success. Hungary can only succeed with a well-established knowledge-based society.

Keywords: *competitiveness, research, innovation, human resources, knowledge*

JEL: *032*

Bevezetés

A versenyképesség és az innováció a közgazdaságtudomány kulcsfogalmai, de definiálásuk nem egyértelmű. A versenyképesség nemzeti, regionális és vállalati szinten is vizsgálható. A szintek éles elkülönítése nem célszerű, mert egy adott országban a gazdasági szereplők hatnak egymás teljesítményére, így a nemzetgazdaság versenyképessége, a vállalatok versenyképessége és a régió versenyképessége összefonódik. A versenyképesség tehát csak aggregáltan, valamennyi szint együttes és rendszerszemléletű megközelítésével vizsgálható komplexen, de a részterületek vizsgálata is igen fontos. Magyarország a versenyképesség terén – nemzetközi összehasonlítások szerint – gyengén teljesít. Ezen hátrányos helyzet miatt a versenyképesség alapos vizsgálata fontos, ez adja a dolgozat aktualitását. Tanulmányom témája a versenyképesség összefüggéseinek elemzése. A versenyképesség rendszerszemléletű megközelítése mellett kiemelt figyelmet fordítok a hazai kkv-k teljesítményére, azt elemzem, hogy a kkv-k milyen mértékben járulnak hozzá a nemzeti szintű versenyképesség erősítéséhez.

A versenyképességet számos szerző elemezte, említhetők a témát részletesen kifejtő műveik (Chikán, 2006; Lengyel, 1999; Bozsik, 2003; Csete-Láng, 2005; Marsalek, 2008; Csorba, 2009; *Magda et al., 2017 és Magda, 2017*), mely szerzők egyetértenek abban, hogy egyetemesen elfogadott meghatározás máig nincs. A jelentős számú tanulmány ellenére általánosan elfogadott definícióval és egységes mérési módszerrel sem találkoztunk (Módos, 2004; 2006; Szűcs Cs., 2014).

Újabban az OECD dokumentumai a versenyképesség egységes fogalmát is meghatározták. Ez a következő: „a vállalatok, iparágak, régiók, nemzetek és nemzetek feletti régiók képessége, relatíve magas jövedelem és relatíve magas foglalkoztatottsági szint, tartós létrehozására, miközben a külgazdasági (globális) versenynek ki vannak téve” (Lengyel, 2003). Ezt az OECD-meghatározást lehet megítélésem szerint iránytűnek tekinteni és a későbbi szakirodalmi elemzésnél figyelembe venni.

A versenyképesség és az innováció erősen összefügg. A nemzetközi innovációs elemzések azt igazolják, hogy nemcsak az üzleti szektor versenyképességén (innovativitásán) múlik az országok versenyképessége, hanem a non business szektor és a társadalom innovativitása is befolyásolja.

A versenyképesség fogalmát több tudományág használja, a megközelítés lehet közgazdaság-tudományi és menedzsmenttudományi, valamint értelmezhető országos, regionális, ágazati, vállalati szinten és a termékek szintjén (Szentesi-Hollósy, 2012).

Anyag és módszer

A versenyképesség elemzését indokolja, hogy Magyarország ezen a téren gyengén teljesít. Az innovatív vállalkozások nélkül nem tudunk jó eredményt elérni. Elemzésem során felhasználok a KSH témához kapcsolódó adatait, az Innovációs Technológiai Minisztérium részletes adatbázisát és a WEF GCI 2017/2018-as értékelését.

Értékelem a 2018. évi SBA Fact Sheet Hungary beszámoló által bemutatott területeket. Magyarország esetében bizonyos területek értékeléséhez trendeket mutatok be. Közvetkeztetésem és javaslataim során az elmaradott területeket bemutatom, a hibák kijavítására javaslatot teszek. A fontosabb statisztikai adatokat táblázatokba rendezem, illetve ábrákon mutatom be.

Eredmények

A versenyképesség csak az állam pozitív hozzáállásával fejleszthető. A feltételrendszer megteremtése és megőrzése nélkül nem lehetséges. Ezt a feltételrendszert számos kutató vizsgálta, például Csath és munkatársai (2016), Bod (2017), Palotai és Virág (2016) elképzelése iránymutatók. Ezek összefoglalva a következők:

– segítő állam (minőségi intézmények, jogkövető igazságszolgáltatás, értelmes törvények stb.),

- kiszámítható gazdaságpolitika,
- jól képzett, innovatív munkaerő,
- a versenyhez alkalmazkodó, fejlődő cégek,
- hatékony pénzügyi finanszírozás, segítő bankok,
- növekedésre fókuszáló adópolitika,
- motivált dolgozók.

A versenyképességi országrangsorokban az egyes országok helyezéseit óvatosan kell kezelni. Ennek fő oka, hogy a makroszintű vagy nemzetgazdasági versenyképesség fogalmának meghatározásában nincs egyetértés a közgazdászok között.

A rangsor meghatározásnál a WEF (*Global Competitiveness Index*) és az IMD (*World Competitiveness Index*) által készített elemzések és rangsorok a legelterjedtebbek. A World Bank (*Doing Business*) rangsora is ide illik, főleg a vállalati környezetet vizsgálja. A 2017-es évet nézve a WEF-rangsorban Magyarország helyezése 137 országból a 60., az IMD-rangsorban 63 országból az 52. és a World Bank rangsorában 190 országból a 41. A mutatószámok körének bővítésekor nemcsak úgynevezett „kemény adatokat” használnak fel, hanem „puha”, szubjektív véleményen alapuló adatokat is figyelembe vesznek. A válaszadó véleményét ilyen esetben sok tényező befolyásolhatja (1. táblázat).

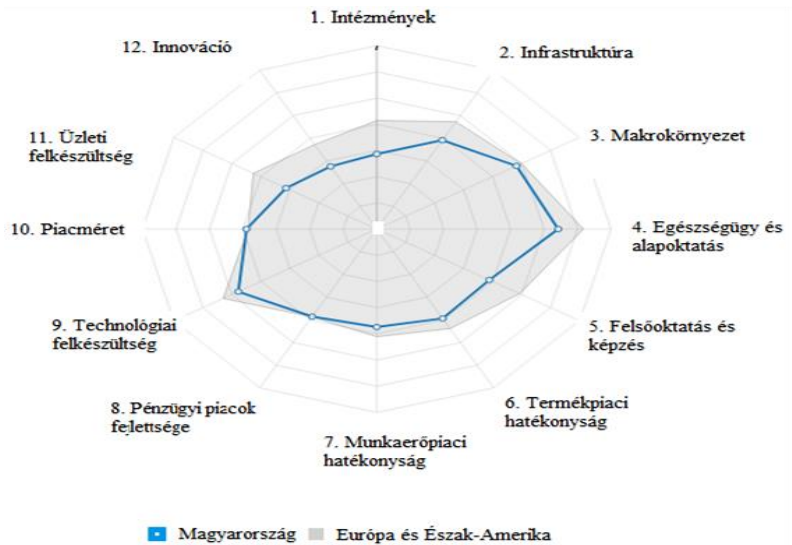
1. táblázat: Magyarország helyezése a versenyképességet értékelő rangsorokban

	Objektív mutatók aránya	Magyarország helyezése	V3 átlagos helyezése	Országok száma
WEF – Global Competitiveness Index	26%	60	43	137
IMD – World Competitiveness Index	65%	52	39	63
World Bank – Doing Business	100%	41	28	190
ENSZ – Human Development Index	100%	43	35	188
OECD-FDI	100%	13	20	62
WEF Inclusive Growth and Development Report	100%	24	20	109
Bloomberg – Innovation Index	100%	27	29	78
Gazdasági Összettség Mutató	100%	8	13	128

Forrás: Magyar Nemzeti Bank; Palotai, 2017.

Az integráltság alacsonyabb fokán és az alacsonyabb fejlettségi szinteken, rövid távon a kemény tényezőké a főszerep. Ilyen például a GDP növekedése, a foglalkoztatottság, az eladósodottság, vállalati szinten a profitabilitás és a költségek.

Egy fejlett gazdaságban már az innováció, a szakértelem és a digitalizáció szükséges a versenyképességhez. A WEF Versenyképességi Index fő pilléreit (2017–2018) mutatom be az 1. ábrán.

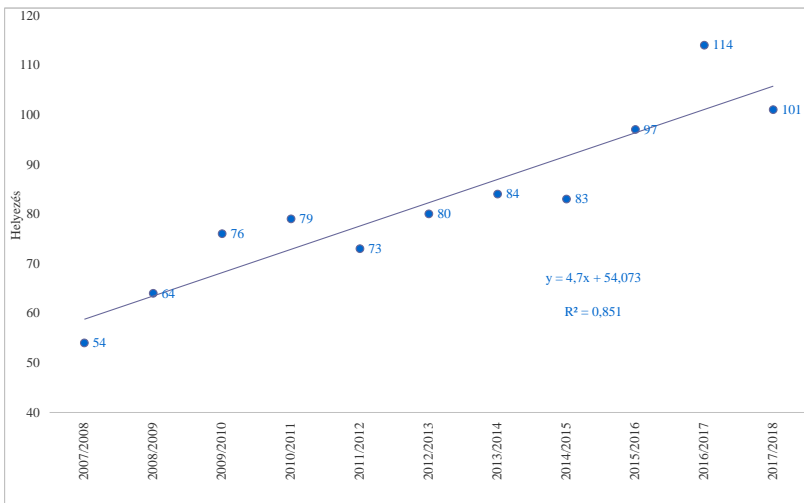

1. ábra: A WEF Versenyképességi Index fő pillérei (2017–2018)

Forrás: Globális Versenyképességi Index 2017–2018.

Az 1-es ábra szerint rosszul állunk Európa és Észak-Amerika átlagához az intézmények, az egészségügy és alapoktatás, az üzleti felkészültség és az innováció terén.

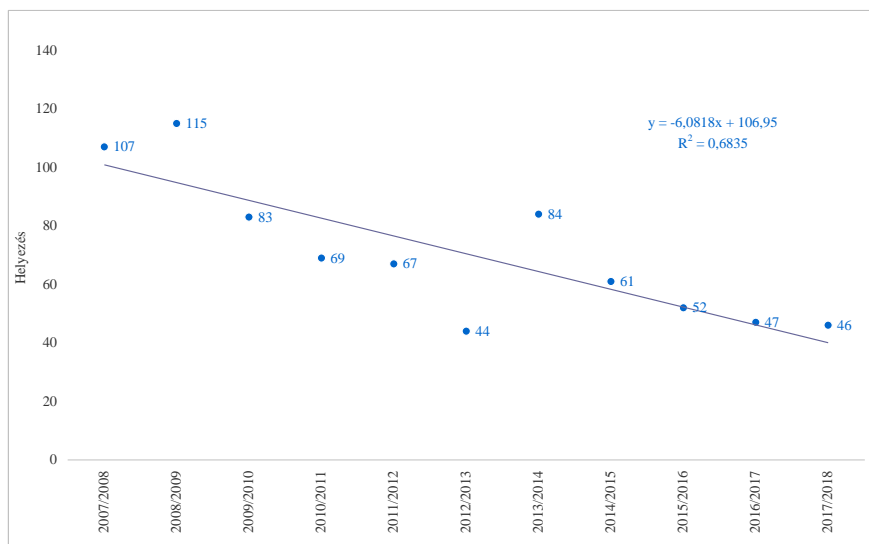
A 2-es ábra az intézmények helyezésének trendjét mutatja, amely sokat romlott.

2. ábra: Az intézmények helyezésének trendje Magyarországon

Forrás: WEF (2007–2017), saját szerkesztés

A makrokörnyezet terén jelentős javulást könyvelhetünk el. A 2008/2009-es 155. helyezési mélypontról mára a 46. helyre jött fel az ország. A pillér más tényezők mellett a GDP-arányos költségvetési egyenleget a bruttó államadóság-ráta alakulását, valamint a lakosság nettó megtakarítási pozícióját vizsgálja objektív mutatók alapján (3. ábra).

3. ábra: A makrokörnyezet helyezéseinek trendje Magyarországon

Forrás: WEF (2007–2017), saját szerkesztés

A kutatás és innováció terén nincs komoly előrelépés. Az állami ráfordítások csökkennek, míg a vállalati ráfordítások növekednek. Összességében a GDP 1,35 százalékaról van szó, amit növelni kellene.

Az újonnan létrejött Technológiai és Innovációs Minisztérium szerint az innovációra fordítható források növekedni fognak. 2020-ra a K+F ráfordítások elérhetik a GDP 1,8 százalékát, míg az EU-átlag 3 százalékra van tervezve. A ráfordításokat a 2. táblázat ismerteti.

2. táblázat: Kutatás, innováció 2007–2017

K+F-ráfordítások a GDP százalékában, %	0,96	0,98	1,13	1,14	1,19	1,26	1,39	1,35	1,36	1,21	1,35
<i>Forrás szerint</i>											
Állami költségvetés K+F-ráfordítások a GDP %-ában	0,42	0,41	0,48	0,45	0,45	0,47	0,50	0,45	0,47	0,32	0,43
Vállalkozás K+F-ráfordítások a GDP %-ában	0,42	0,47	0,53	0,54	0,56	0,59	0,65	0,65	0,68	0,68	0,71
Egyéb hazai és külföldi K+F-ráfordítások a GDP %-ában	0,11	0,10	0,13	0,15	0,17	0,21	0,24	0,25	0,21	0,21	0,21

Forrás: file:///F:/1_3_1_%20Kutatás,%20kísérleti%20fejlesztés.%20innováció%20

Az innovációmenedzsment feladatait is sokan tárgyalják. Részletesen elemzik Iványi–Hoffer (1999); Pakucs–Papanek (2006), majd Jarjabka–Lóránd (2010), így a szerzők részletesen kifejtik az innovációmenedzsment lépéseit.

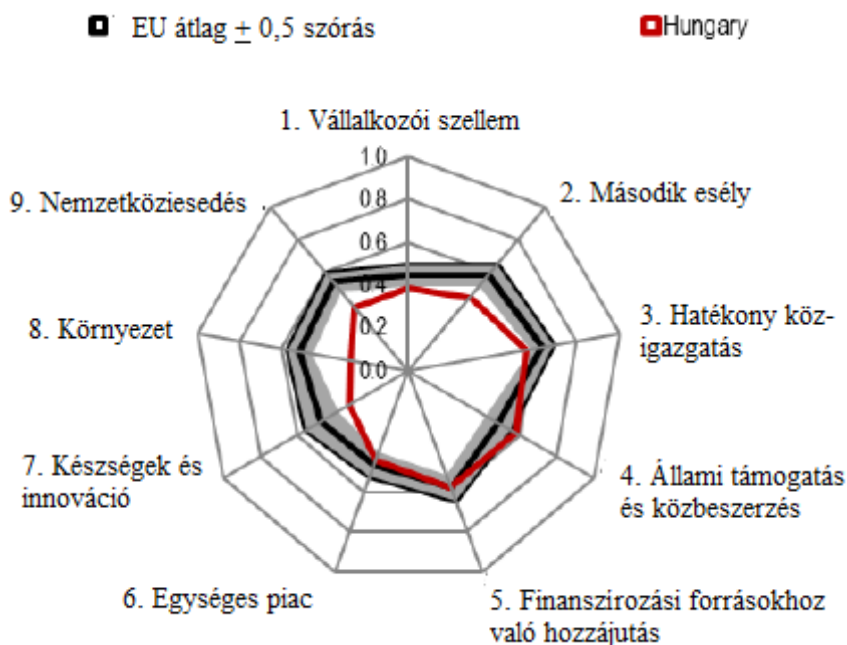
Az első lépés a stratégiaalkotás (Kotler, 1967). A versenyképesség meghatározásához Porter (1980) modelljét célszerű átgondolni.

Az innováció gyakorlati megvalósítását hívjuk innováció menedzsmentnek. Glósz és Társa (2016) a következő lépéseket határozza meg:

- Innovációs stratégia kialakítása;
- Projektgenerálás;
- K+F-minősítés megszerzése;
- Iparjogvédelmi eljárások lefolytatása;
- Projektfinanszírozás megteremtése;
- Projektmenedzsment;
- Iparjogvédelmi szerződések létrehozása;
- Adókedvezmények érvényesítése;
- Megtérülés elemzése;
- Innovációmenedzsment oktatása.

A kis- és középvállalkozások szerepe jelentős a magyar gazdaságban. Teljesítményük alapján – elsősorban a foglalkoztatásban betöltött szerepük révén – pozitív hatást gyakorolnak a nemzetgazdaság versenyképességének alakulására. A kkv-k általában rugalmasak és gyors reagálási képességgel rendelkeznek, ezért a gazdasági növekedés fontos potenciálját jelentik.

Bemutatom azokat a területeket, ahol az SBA Fact Sheet – Hungary, 2018 rangsorában Magyarország elmarad a kkv-k értékelésénél az EU-átlagtól (4. ábra).

4. ábra: SBA profil

Forrás: SBA Fact Sheet – Hungary, 2018.

A 4. ábra szerint rosszul állunk a vállalkozói szellem, a második esély, a készségek és innováció, valamint a környezet és nemzetköziesedés területeken.

Az állam a kkv-k erősítésében jelentős szerepet játszhat az üzleti és szabályozási környezet alakításával a munkaerőképzés és az innováció támogatásával. A Világgazdasági Fórum 2017-es versenyképességi rangsorában hazánk 137 országból a 60. helyet érte el. Ezen változtatni kell és a kkv-k szerepe itt jelentős lehet (Chikán et al., 2014; Holló–Marselek, 2016; Holló–Marselek, 2017).

Következtetések és javaslatok

A versenyképesség terén Magyarország az elmúlt években rosszul teljesített, mostanra viszont teljesítménye kezd javulni.

Az értékelő rangsorokat tanulmányozva meghatározhatók azok a területek, ahol előre kell lépni. A versenyképesség függ a hazai kkv-k teljesítménytől és az innovációtól. Hazánk csak a tudásalapú gazdaság fejlesztésével veheti fel a versenyt az Európai Unió államaival.

Hivatkozott források

- [1.] Bod P. Á. (2017): Tanács már van, versenyképesség még kellene. Világgazdaság, 2017. április 5.
- [2.] Bozsik N. (2003): Az agrártermelés versenyképessége. In: Magda S. – Marselek S. (szerk.): Észak-Magyarország agrárfejlesztésének lehetőségei. Budapest, Agroinform Kiadó, 39–57. o.
- [3.] Chikán A. – Czakó E. – Wimmer Á. (2014): Kilábalás göröngyös talajon. In: Chikán A. – Czakó E. – Wimmer Á. (szerk.): Gyorsjelentés a 2014 évi kérdőíves felmérés eredményeiről. Budapesti Corvinus Egyetem, Versenyképességi Kutató Központ.
- [4.] Chikán A. (2006): A vállalati versenyképesség mérése, Pénzügyi Szemle, 50. évf. 1. sz. 42–56. o.
- [5.] Csath M. – Győrpál T. – Nagy B. – Taksós B. (2016): Speciális jelentés az állami versenyképességet javító, vállalkozó barátabb üzleti környezet kialakításának lehetőségeiről. In: Kaiser T. (szerk.): A jó állam nagytó alatt. Budapest, Dialóg Campus.
- [6.] Csete L. – Láng I. (2005): A fenntartható agrárgazdaság és vidékfejlesztés. Budapest, MTA Társadalomkutató Központ, 313 o.
- [7.] EC (2018): SBA Fact Sheet. Magyarország, 21 o.
- [8.] Glósz és Társa (2016): Az innováció a gyakorlatban. [PPT előadás, 1–17 dia].
- [9.] Holló E. – Marselek S. (2016): A kkv-k helyzete, versenyképessége, szerepük és lehetőségeik. In: Kulcsár L. – Resperger R. (szerk.): Európai Gazdaság és Kultúra [Europe Economy and Culture]. Sopron, Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, 162–169. o.
- [10.] Holló E. – Marselek S. (2017): A kkv-k helyzete, versenyképesség, innováció a XXI. század gazdaságában – „Válogatás a Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar oktatóinak tanulmányaiból”. Eger, Eszterházy Károly Egyetem, 167–182. o.
- [11.] Iványi A. Sz. – Hoffer I. (1999): Innováció a gazdálkodásban. Budapest, Aula Kiadó, 295 o.
- [12.] Jarjabka Á. – Lóránd B. (2010): Az innováció alapjai és megjelenési területei. Pécs, 129 o.
- [13.] Kotler P. (1967): Marketing Management: analysis, planning and control. Englewood Cliffs, Prentice Hall. 628 o.
- [14.] Lengyel I. (1999): Régiók versenyképessége. (A térségek gazdaságfejlesztésének főbb közgazdasági fogalmai, alap gondolatai, tényezői az EU-ban). Szeged, JTE Gazdaságtudományi Kar. [Kézirat].

- [15.] Lengyel I. (2003): Verseny és területi fejlődés, térségek versenyképessége Magyarországon. Szeged, JATEPress, 454 o.
- [16.] Magda S. – Marselek S. – Magda R. (2017): Az agrárgazdaságban foglalkoztatottak képzettsége és a jövő igénye. *Gazdálkodás*, 61. évf. 5. sz. 437–458. o.
- [17.] Magda R. (2017): The role of human resource management in the rural area in Hungary. *Social and Economic Review*, 15. évf. 1. sz. 33–38. o.
- [18.] Marselek S. (2008): Alkalmazkodó technológiai rendszerek. In: Szűcs I. (szerk.): *Hatékonyág a mezőgazdaságban*. Budapest, Agroinform Kiadó, 147–199. o.
- [19.] Módos Gy. (2004): A versenyképesség összetevői és mérési módszerei a hústermékpályán. Budapest, Agroinform Kiadó, 234 o.
- [20.] Módos Gy. (2006): Versenyképesség és hatékonyság összefüggései. X. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok Gyöngyös, (CD lemezen) 1–5. p.
- [21.] Pakucs J. – Papanek G. (szerk.) (2006): *Innováció menedzsment kézikönyv*. Budapest, Magyar Innovációs Szövetség, 233 o.
- [22.] Palotai D. – Virág B. (2016): *Versenyképesség és növekedés*. Budapest, Magyar Nemzeti Bank, 832 o.
- [23.] Palotai D. (szerk.) (2016): *Versenyképességi jelentés*. Budapest, Magyar Nemzeti Bank, 120 o.
- [24.] Porter, M. (1980): *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York, Free Press.
- [25.] Schwab, K. (2018): *The Global Competitiveness Report*. World Economic Forum, Switzerland, 1–671. p.
- [26.] Szentési L. – Hollósi Zs. (2012): A versenyképesség értelmezésének aktualizálása. In: *LIV. Georgikon Napok: A mezőgazdaságtól a vidékgazda(g)ságig*. Pannon Egyetem Georgikon Kar, Keszthely, 455–464. pp.
- [27.] Szűcs Cs. (2014): Foglalkoztatás, versenyképesség a Gyöngyösi Kistérségben. [PhD-értekezés] Gödöllő, 224 p. Forrás: https://szie.hu/file/tti/archivum/Szucs_Csaba_ertekezés.pdf
- [28.] The World Bank (2018): www.doingbusiness.org

Vajda, Andrea

PhD Student

Szent István University

Faculty of Economics and Social Sciences

Ph.D. Doctoral School of Management and Business Administration

2100 Gödöllő, Páter Károly u. 1.

e-mail: rfp4vajdandi@gmail.com

